บทที่ 1
บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรมโรงงานอุตสาหกรรม ได้แบ่ง ประเภทโรงงานผลิตภัณฑ์โลหะ ไว้ 2 ประเภท ตามกฎกระทรวง (พ.ศ. 2535) ตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 คือ 1) โรงงานประกอบกิจการผลิตภัณฑ์โลหะสำหรับใช้ในการก่อสร้างหรือติดตั้ง ได้แก่ การทำส่วนประกอบสำหรับใช้ในการก่อสร้าง สะพาน ประตูน้ำ ถังน้ำ หรือ ปล่องไฟ การทำส่วนประกอบสำหรับใช้ในการก่อสร้างอาคาร การทำส่วนประกอบ สำหรับใช้ในการต่อเรือ การทำส่วนประกอบสำหรับใช้ในการสร้างหรือซ่อมหม้อน้ำ การทำส่วนประกอบสำหรับใช้กับระบบเครื่องปรับอากาศ 2) โรงงานประกอบกิจการผลิตภัณฑ์โลหะ ได้แก่ การทำภาชนะบรรจุ การทำผลิตภัณฑ์ด้วยวิธีปั๊มหรือกระแทก การทำผลิตภัณฑ์ด้วยเครื่องอัดชนิดเกลียว การทำตู้หรือห้องนิรภัย การทำผลิตภัณฑ์จากลวดหรือสายเคเบิล ซึ่งมิใช่ลวดหรือสายเคเบิลที่หุ้มด้วยฉนวน การทำขดสปริงเหล็ก สลัก แป้นเกลียว วงแหวน หมุดย้ำ หรือหลอดชนิดพับได้ที่ไม่ทำในโรงรีดหรือดึงขั้นต้น การทำเตาไฟ หรือเครื่องอุ่นห้องอย่างอื่น ซึ่งไม่ใช้ไฟฟ้า การทำเครื่องสุขภัณฑ์เหล็กหรือโลหะเคลือบเครื่องทองเหลือง สำหรับใช้ในการต่อท่อหรือเครื่องประกอบวาล์วหรือท่อ การทำเครื่องใช้เล็กๆ จากโลหะการทำผลิตภัณฑ์โลหะสำเร็จรูป ด้วยวิธีเคลือบหรือลงรัก ชุบหรือขัด การอัดเศษโลหะ การตัด พับ หรือม้วนโลหะ การกลึง เจาะ คว้าน กัด ไส เจียร์ หรือเชื่อมโลหะทั่วไป โดยผ่านขบวนการผลิตต่างๆ เช่น การหล่อ การปั๊มขึ้นรูป การตีขึ้นรูป การปั๊มตัด การขึ้นรูปทางกล และการชุบแข็ง เป็นต้น หรือการนำชิ้นส่วนต่างๆ มาประกอบเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น เครื่องมือโลหะพื้นฐาน เฟอร์นิเจอร์สำนักงาน (โลหะ) ผลิตภัณฑ์ที่มีโครงสร้างเป็นโลหะ กระป๋องโลหะและภาชนะบรรจุสิ่งของอื่นๆ (กรมโรงงานอุตสาหกรรม. ข้อมูลโรงงานตามประเภทโรงงานอุตสาหกรรม. http://www.diw.go.th/diw_web/html/versionthai/data/Download_fac2.asp. ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553)

ลักษณะงานโลหะเป็นงานที่หนักมาก มีทั้งงานในร่มและกลางแจ้ง สถานที่ปฏิบัติงานมีทั้งที่ต่ำและที่สูง โดยเฉพาะงานโครงสร้างหลังคา ที่ใช้เหล็กเป็นโครงสร้างประกอบเพราะมีความ

คงทน แข็งแรงสูง แทนวัสดุต่างๆ เช่น ไม้ ซึ่งนับวันจะหาได้ยาก ลักษณะที่ดีของช่างโลหะจะต้องเป็นผู้มีความขยัน อดทน สู้งานเป็นพิเศษ มีความรอบรู้เกี่ยวกับวัสดุโลหะต่าง ๆ เป็นอย่างดี มีประสบการณ์ มีทักษะจากการปฏิบัติงานจนเกิดความชำนาญ อ่านแบบและออกแบบคิดคำนวณได้อย่างถูกต้อง มีความรับผิดชอบต่องาน ละเอียด รอบคอบ ประณีตและประหยัด ผู้ปฏิบัติงานอาชีพนี้ทำหน้าที่ติดตั้งซ่อมบำรุงผลิตงานผลิตภัณฑ์โลหะแผ่นและโลหะรูปพรรณ งานโครงสร้างโลหะ งานระบบท่ออุตสาหกรรมทำงานด้วยการใช้เครื่องมือ เครื่องจักร ในการแปรรูป ขึ้นรูป ประกอบด้วยกรรมวิธีการเชื่อม การตกแต่งผิวสำเร็จ การตรวจสอบและการควบคุมการผลิต (งานโลหะ. https://sites.google.com/site/uwat001/ngan-chang-loha. ค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2553) ดังนั้นผู้ปฏิบัติงานจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเผชิญกับอันตรายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถแยกประเภทของอันตราย ได้ดังนี้ 1) อุบัติเหตุ เช่น การบาด ตัด หนีบ กระแทกส่วนของร่างกาย ลื่น/หกล้ม วัสดุหล่นถูกมือ เท้า ส่วนของร่างกายถูกกระแทกหรือชนจากวัตถุ เศษโลหะกระเด็นเข้าตา 2) ผลต่อสุขภาพ เช่น สูญเสียสมรรถภาพการได้ยิน อันตรายต่อสายตาและกล้ามเนื้อตา ระคายเคืองทางเดินหายใจและผิวหนัง ฝุ่นผงโลหะ การปวดเมื่อย การล้ากล้ามเนื้อจากท่าทางการทำงาน การยกของ และการทำงานติดต่อกันเป็นเวลานาน (กรมโรงงานอุตสาหกรรม. แนวทางการตรวจความปลอดภัยและการป้องกันอันตรายในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะและการปั๊มโลหะ. https://sites.google.com/site/uwat001/ngan-chang-loha. ค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2553)

การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะนอกจากจะต้องใช้ความรู้ ทักษะความชำนาญเป็นพิเศษแล้ว ผู้ปฏิบัติงานจะต้องระมัดระวังเรื่องความปลอดภัยในการทำงาน เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์โลหะที่มีคุณภาพและพนักงานปฏิบัติงานได้ถูกต้อง มีความปลอดภัยสูง จึงเป็นหน้าที่ของผู้จัดการโรงงานที่จะสอนแนะนำการทำงานให้แก่พนักงาน (หวน พินธุพันธ์. 2548) ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ในการทำงานต่างๆ นอกเหนือจากคู่มือในการปฏิบัติงานที่มีอยู่แล้ว นอกจากผู้จัดการโรงงานจะต้องรู้บทบาทหน้าที่ของตน มีความรอบรู้ในหลาย ๆ ด้านแล้ว จะต้องมีทักษะที่สำคัญในการสอนงาน ให้คำปรึกษา เสนอแนะ ซึ่งทักษะต่างๆ เหล่านี้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนให้การสอนงานหรือการถ่ายทอดวิธีการปฏิบัติงานให้แก่พนักงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลดีในด้านการสร้างเสริมบรรยากาศในการทำงาน ช่วยเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน และมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานและการพัฒนาพนักงานเป็นอย่างมาก (สุภัชชา กิ่งแก้วเจริญชัย. 2548)

นอกจากผู้จัดการโรงงานจะช่วยสอน ให้คำแนะนำ ปรึกษา ให้กำลังใจและให้ความรู้แก่พนักงานเกี่ยวกับลักษณะงาน ขั้นตอน กระบวนการ และวิธีปฏิบัติงาน เพื่อให้พนักงานมีทักษะในการปฏิบัติงานและสามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้องแล้ว (วิชัย โถสุวรรณจินดา. 2539) การสอนงานยัง

มีประโยชน์ทั้งต่อตัวพนักงาน ผู้จัดการโรงงาน และต่อองค์การ โดย การสอนงานอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพจะช่วยลดความผิดพลาด เสียหาย และเวลาในการทำงาน การสอนงานจะไม่ทำให้เกิดการลองผิดลองถูก ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เกิดการถ่ายทอดงานและเทคนิคการปฏิบัติงานจากผู้จัดการโรงงานไปสู่พนักงาน ช่วยให้เกิดความรู้ในการทำงานที่ถูกต้อง เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การปฏิบัติงานสะดวก รวดเร็วและปลอดภัย นอกจากนี้การสอนงานยังสามารถช่วยปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ไม่เสียเวลาแก้ไขงานที่ผิดพลาดและบกพร่อง ผู้จัดการโรงงานกับพนักงานไว้วางใจกันและเป็นโอกาสที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ทำให้องค์ความรู้ไม่ติดกับตัวบุคคล เมื่อมีการเข้าออกจากงานก็มีผู้สืบต่องานได้ สำหรับประโยชน์ต่อองค์การแล้ว เมื่อพิจารณาในเรื่องค่าใช้จ่าย จะเห็นว่า มีค่าใช้จ่ายน้อยมากเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกับการจัดฝึกอบรมในลักษณะเต็มรูปแบบ (การสอนงาน (Coaching).
http://www.oknation.net/blog/knowledge09/2009/08/12/entry-1. ค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2553.)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ว่า ปัจจัยคุณลักษณะของผู้จัดการโรงงาน ด้านทักษะ ด้านความรู้ ด้านความสามารถ และปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การ ปัจจัยใดมีความสำคัญต่อการสอนงานของผู้จัดการโรงงานตามความเห็นของผู้บริหารระดับสูง และปัจจัยใดที่เป็นอุปสรรคหรือมีแนวโน้มที่จะยับยั้งการสอนงานของผู้จัดการโรงงาน ทั้งนี้ เพื่อที่ผู้บริหารจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปกำหนดแนวทางในการวางแผนเพื่อพัฒนาผู้จัดการโรงงานให้มีคุณลักษณะการสอนงานที่เหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย มีดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้จัดการโรงงานที่มีผลต่อการสอนงานในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ เขตภาคตะวันออก

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การที่มีผลต่อการสอนงานในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ เขตภาคตะวันออก

2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสอนงานของผู้จัดการโรงงานในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ เขตภาคตะวันออก

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสอนงานของผู้จัดการโรงงาน ในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ เขตภาคตะวันออก ซึ่งสามารถเขียนกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้

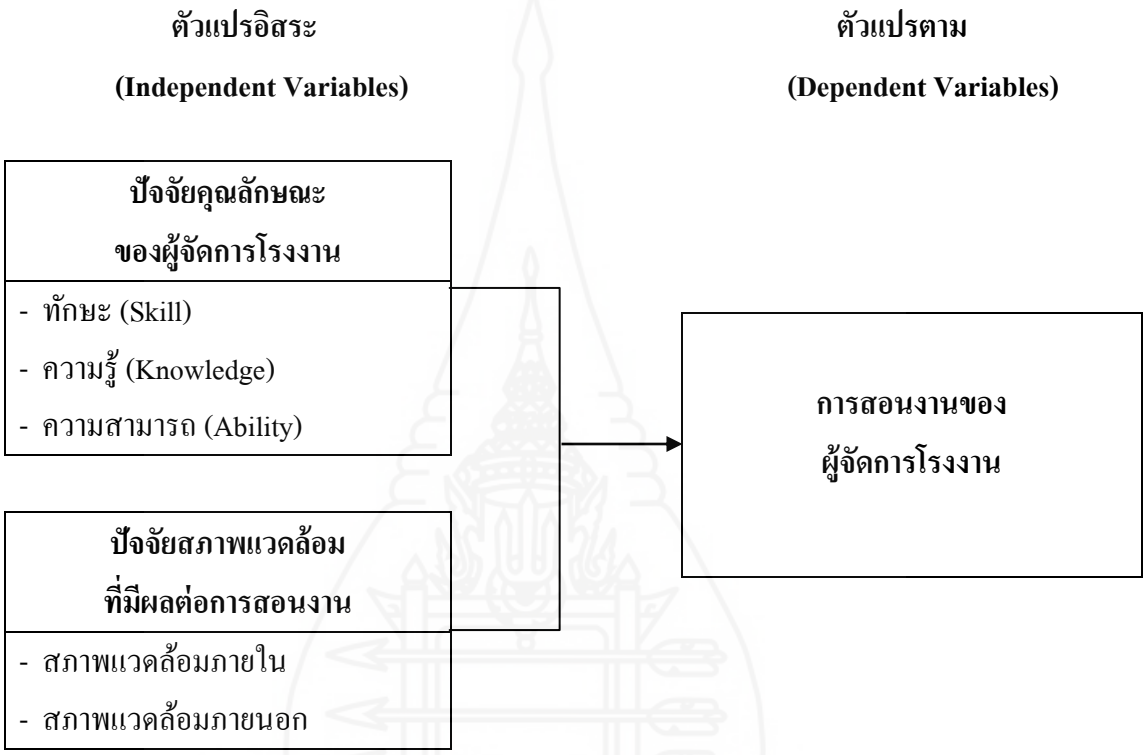

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย มีดังนี้

4.1 คุณลักษณะของผู้จัดการโรงงานต่อการสอนงานในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ มีอิทธิพลกับการสอนงานของผู้จัดการโรงงาน

4.2 ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในและปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การมีอิทธิพลกับการสอนงานของผู้จัดการโรงงาน

5. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย มีดังนี้

5.1 ประเภทการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีการเก็บข้อมูลครั้งเดียว กระจายการเก็บข้อมูลโดยการทอดแบบสอบถามแก่ผู้บริหารระดับสูงขององค์การ ในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์

5.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารระดับสูงขององค์การ ในเขตภาคตะวันออก จำนวน 8 จังหวัด มีจำนวนโรงงาน 796 แห่ง โดยสุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน (จำนวน 1 คน ต่อ 1 โรงงาน)

5.3 ขอบเขตด้านสถานที่ (Place)

ได้ทำการศึกษาวิจัยเฉพาะองค์การที่ประกอบกิจการอยู่ในเขตภาคตะวันออก ซึ่งประกอบด้วย 8 จังหวัด (แบ่งโดย : กรมโรงงานอุตสาหกรรม) ดังนี้

1) จังหวัดชลบุรี
2) จังหวัดระยอง
3) จังหวัดจันทบุรี
4) จังหวัดตราด
5) จังหวัดฉะเชิงเทรา
6) จังหวัดปราจีนบุรี
7) จังหวัดนครนายก
8) จังหวัดสระแก้ว

5.4 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้จะมุ่งเน้นศึกษาในเรื่องสำคัญ 3 เรื่อง คือ

5.4.1 เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้จัดการโรงงานที่มีผลต่อการสอนงานในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ เขตภาคตะวันออก

5.4.2 เพื่อศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การที่มีผลต่อการสอนงานในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ เขตภาคตะวันออก

5.4.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสอนงานของผู้จัดการโรงงานในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ เขตภาคตะวันออก

5.5 ขอบเขตด้านตัวแปรศึกษา (Variable)

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการสอนงานของผู้จัดการโรงงาน ในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ เขตภาคตะวันออก จำแนกตัวแปรได้ดังนี้

5.5.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

1) ปัจจัยคุณลักษณะของผู้จัดการโรงงาน

(1) ทักษะ (Skill)

(2) ความรู้ (Knowledge)

(3) ความสามารถ (Ability)

2) ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการสอนงาน

(1) สภาพแวดล้อมภายใน

(2) สภาพแวดล้อมภายนอก

5.5.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ได้แก่ การสอนงานของผู้จัดการโรงงาน

5.6 ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้จะใช้ข้อมูลที่เก็บได้ในช่วง 10 มกราคม 2554 ถึง 10 กุมภาพันธ์ 2554 เท่านั้น

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 คุณลักษณะ หมายถึง ทักษะ ความรู้ และความสามารถของผู้จัดการโรงงานต่อการสอนงานในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ

6.2 ทักษะ (Skill) หมายถึง ความสามารถเฉพาะทางอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้จัดการโรงงานที่จะแปลความรู้สึก ความรู้กระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ วิธีทำ เทคนิคเฉพาะอย่าง และการใช้เครื่องมือต่างๆ ที่จำเป็นต่อการสอนงาน โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ การฝึกปฏิบัติ การศึกษาเพิ่มเติม และการฝึกอบรม ออกมาเป็นการกระทำ

6.3 ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรู้ของผู้จัดการโรงงานผลิตภัณฑ์โลหะทั้งในด้านวิชาชีพและความรู้ทั่วๆ ไปที่จะช่วยให้การสอนงานบรรลุผลสำเร็จ

6.4 ความสามารถ (Ability) หมายถึง ความสามารถในด้านต่างๆ ของผู้จัดการโรงงานที่จะช่วยให้การสอนงานบรรลุผลสำเร็จ เช่น ความสามารถในการชี้นำ จูงใจ ให้พนักงานปฏิบัติงานเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ

6.5 การสอนงาน (Coaching) หมายถึง การที่ผู้จัดการโรงงานช่วยให้คำแนะนำขั้นตอนในการปฏิบัติงาน การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการทำงาน ให้กำลังใจ และรับฟังความคิดเห็น ให้โอกาสแก่พนักงานในการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

6.6 ผู้จัดการโรงงาน หมายถึง ผู้มีหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานทั้งหมดภายในโรงงานในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ ในภาคตะวันออก

6.7 ผู้บริหารระดับสูง หมายถึง ผู้บริหารองค์การที่มีตำแหน่งตั้งแต่ ผู้ช่วยผู้จัดการทั่วไป ผู้จัดการทั่วไป รองกรรมการผู้จัดการ กรรมการผู้จัดการ รองประธานกรรมการ ประธานกรรมการ

6.8 ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการสอนงาน หมายถึง ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การที่ส่งผลกระทบต่อการสอนงานของผู้จัดการโรงงาน

6.9 อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ หมายถึง โรงงานซึ่งดำเนินกิจการผลิตภัณฑ์โลหะโดยผ่านขบวนการผลิตต่างๆ เช่น การหล่อ (Casting) การปั๊มขึ้นรูป (Press) การตีขึ้นรูป (Forging) การปั๊มตัด (Punch) การขึ้นรูปทางกล (Machining) และการชุบแข็ง (Hardening) รวมถึงการนำชิ้นส่วนต่างๆ มาประกอบเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น เครื่องมือโลหะพื้นฐาน เฟอร์นิเจอร์สำนักงาน (โลหะ) ผลิตภัณฑ์ที่มีโครงสร้างเป็นโลหะ กระป๋องโลหะและภาชนะบรรจุสิ่งของอื่นๆ การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะซึ่งใช้ในงานก่อสร้างหรือการติดตั้ง มีสถานที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออก

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ผู้จัดการโรงงานสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงคุณลักษณะการสอนงาน เพื่อแก้ปัญหาการทำงานและพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถของพนักงานได้

7.2 องค์การสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ไปกำหนดแนวทางในการวางแผนเพื่อพัฒนาผู้จัดการโรงงานให้มีคุณลักษณะการสอนงานที่เหมาะสม

7.3 ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางให้กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาต่อเนื่องต่อไป